

2. Uddannelse

Vigtige udviklinger

- Regeringen har som målsætning at øge antallet af elever på erhvervsuddannelser fremfor på de almene gymnasier. Dette skyldes bl.a. en mangel på faglært arbejdskraft, der i særdeleshed skal bruges til at løfte den grønne omstilling.
- Staten subsidierer grundlæggende uddannelse, fordi det at uddanne sig er forbundet med positive eksternaliteter, samt det faktum, at individer har svært ved at balance nutidige omkostninger med de forventede fremtidige gevinster. Dette fører til, at en fri markedsligevægt ville underproducere 'uddannelse', hvorfor der er tale om en markedsfejl.
- DK 95%-målet henviser til, at der i Danmark er en målsætning om, at mindst 95% af en ungdomsårgang gennemfører en ungdomsuddannelse. Nedenstående fremskrivning fra DØR antager, at den nuværende årgang, der afslutter 9-klasse har samme forudsætninger for at gennemføre en ungdomsuddannelse som tidligere årgange. Denne antagelse simplificerer den enkelte adfærd, idet valget om at gennemføre en ungdomsuddannelse ligeledes afhænger af konjunktursituationen. Den opdaterede profilmodel fra UVM (2023) peger dog i samme retning.

Tabel III.1 Andel af en ungdomsårgang som forventes at opnå mindst en ungdomsuddannelse 25 år efter 9. klasse

	1990	1995	2000	2005	2010	2012
	----- Pct. -----					
Gymnasial uddannelse	47,3	52,6	52,6	55,0	62,1	67,0
Erhvervsfaglig uddannelse	41,3	43,4	44,3	38,9	33,5	31,9
Uddannelse, særlige behov	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	1,4
Ungdomsuddannelse, i alt ^{a)}	76,2	82,2	83,9	81,9	87,5	89,2
Mindst en ungdomsuddannelse^{b)}	79,6	85,9	88,0	86,8	91,2	92,9

a) Der er nogle, som både gennemfører en gymnasial uddannelse og en erhvervsfaglig uddannelse. Derfor er summen af "gymnasial uddannelse", "erhvervsfaglig uddannelse" og "uddannelse, særlige behov" større end "ungdomsuddannelser, i alt".

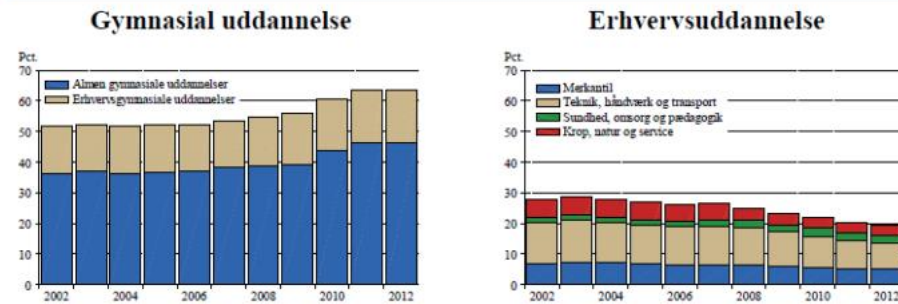
b) I "mindst en ungdomsuddannelse" indgår også unge, som fuldfører en videregående uddannelse uden en registreret ungdomsuddannelse.

Anm.: Uddannelsesniveaet beregner uddannelsesniveaet under den antagelse, at den seneste årgang, der afslutter 9. klasse, har samme sandsynlighed for at påbegynde og afslutte en uddannelse som tidligere årgange. Målsætningen, at 95 pct. af en årgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse, opgøres i forhold til, at de unge skal have gennemført "mindst en ungdomsuddannelse".

Kilde: Undervisningsministeriet, www.uvm.dk.

- DØR (2014) fastslår, at der i perioden 2002 – 2012 har været en stigning i antallet af unge, der starter på en ungdomsuddannelse på over 20 procent. De primære drivkræfter til udviklingen er, (1) større årgange af unge og (2) større andel af årgangene starter direkte på en uddannelse. Udviklingen er dog primært drevet af gymnasiale uddannelse, hvorfor andelen af elever, der starter på erhvervsuddannelser er faldet.

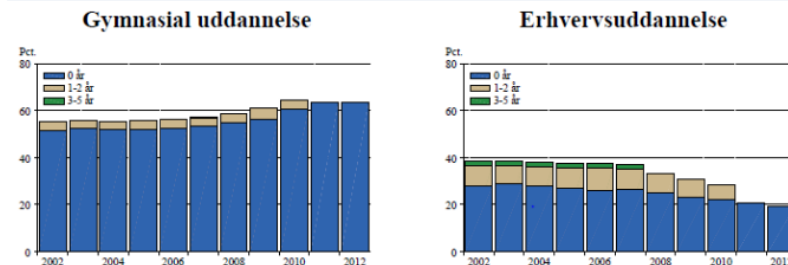
Figur III.2 Tilgang til ungdomsuddannelser

Anm.: Søjlerne udtrykker andelen, som afslutter grundskolen i det pågældende år, og som starter på en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse direkte efter grundskolen fordelt på type af ungdomsuddannelse.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registerdata.

Figur III.1 Tid mellem grundskolen og ungdomsuddannelsen

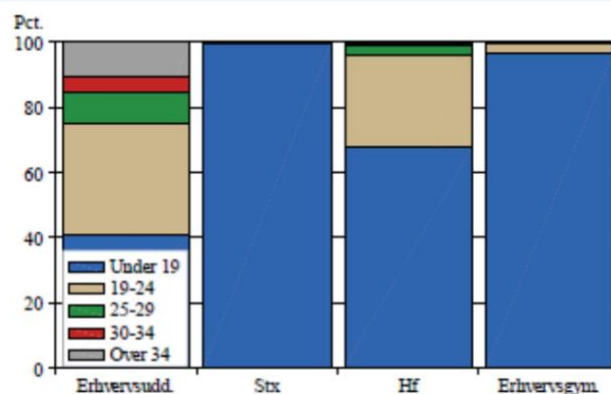

Anm.: Søjlerne udtrykker andelen, som afslutter grundskolen i det pågældende år, og som starter på en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse direkte, inden to år eller fem år efter grundskolen.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registerdata.

- Alderen ved uddannelsesstart er lavest på STX, mens den er højest på erhvervsuddannelser.

Figur III.6 Alder ved start af ungdomsuddannelse

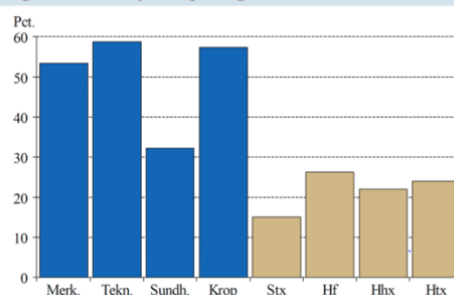
- De socioøkonomiske parametre spiller en afgørende rolle for, hvilken uddannelse de unge vælger:

Tabel III.3 Socioøkonomiske karakteristika

	Ingen start på uddannelse	Gymnasial uddannelse	Erhvervs- uddannelse
	-----	Pct.	-----
Egne karakteristika			
Kvinde	47	54	35
Mand	53	46	65
Dansk oprindelse	85	91	93
Vestlig indvander eller efterkommer	2	1	1
Ikke-vestlig indv. eller efterkommer	13	8	6
Morens karakteristika			
Uoplyst uddannelse	7	2	3
Grundskole	36	13	26
Gymnasial uddannelse	5	6	4
Erhvervsuddannelse	35	36	49
Videregående uddannelse	19	43	17
Ingen lønindkomst	28	11	14
Lønindkomst under 300.000 kr.	42	34	47
Lønindkomst 300.000-450.000 kr.	22	40	33
Lønindkomst over 450.000 kr.	8	15	6

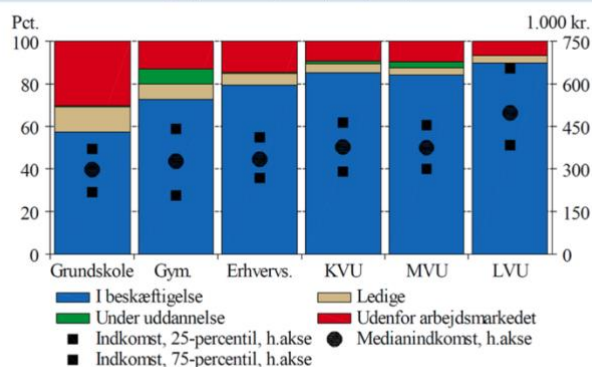
- Samtidig med, at frafaldet er stærkt koncentreret omkring erhvervsuddannelser:

Figur III.7 Frafaldet på ungdomsuddannelserne

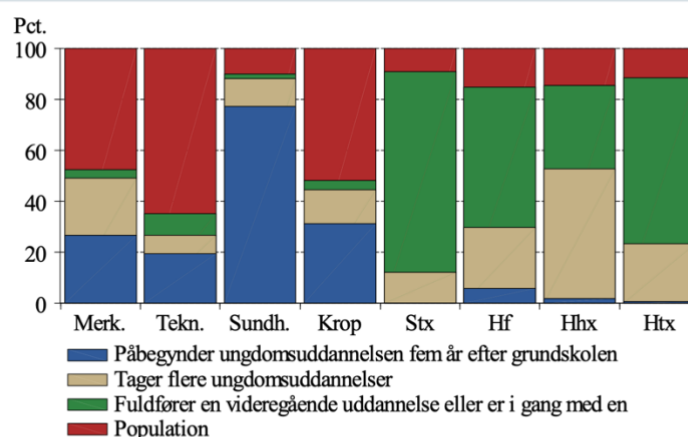
- Arbejdsløsheden, samt lønniveauet er højere for personer med længere uddannelser:

Figur III.15 Tilknytningen til arbejdsmarked for 25-64-årige fordelt på højest fuldført uddannelse

- DØR (2014) fastslår dog, at ca. 10% af de unge med gym. udd. bliver ufaglært efterfølgende. DØR undersøges i den henseende, hvordan afkastet (indkomst) ser ud for hhv. erhvervs- og gymnasiale uddannelser. Den grundlæggende udfordring de her stor overfor er dog, at det er vanskeligt at bestemme effekten, da personerne, som vælger og afslutter forskellige uddannelser også er forskellige i andre dimensioner. Effekten af uddannelse bliver da vanskelig at isolere, da der netop ikke eksisterer nogen klart defineret kontrol og treatment gruppe. Dette forsøges løst gennem *matching*, hvor det første skridt består i at bruge en statistisk model til at forudsige, om en person tager en erhvervs- eller gymnasial uddannelse. Herefter vælges personer til sammenligning, der har omtrent samme sandsynlighed for at tage en gymnasial uddannelse (givet de forklarende variable i modellen), men hvor den ene person tager en erhvervsuddannelse, mens den anden vælger en gymnasial uddannelse. Tilgangen sammenligner således personer, der som ligner hinanden, men netop adskiller sig på valget af ungdomsuddannelse. Den centrale antagelse er her, at begge grupper havde udviklet sig parallelt, hvis de havde valgt den samme ungdomsuddannelse, da de netop kun er forskellige i uddannelsesvalg og ellers har samme socioøkonomiske træk m.m. (DØR, s. 229, 2014)
 - Pro: Vi kommer tættere på at isolere den kausale effekt ved at opstille treatment og kontrolgrupper.
 - Contra: 'Det må formodes, at ikke alle de nødvendige informationer er medtaget i analysen'
 - Contra: Modellen medtager kun de elever, der har hhv. gymnasial og erhvervsuddannelse som den højest fuldførte. Der bliver derfor sorteret over halvdelen af alle de elever, der gennemfører uddannelserne fra jf. nedenstående figur.

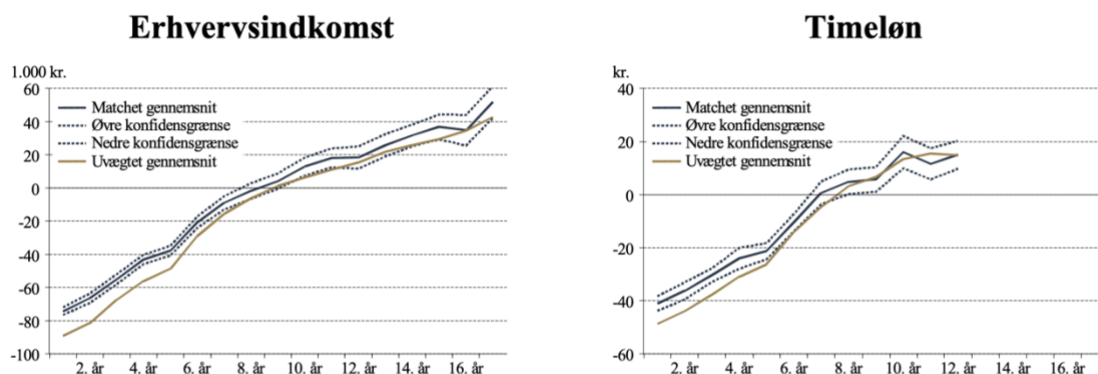
Figur III.18 Udvalgelse af population til analysen

Anm.: Tallene er opgjort for personer, som fuldfører en ungdomsuddannelse i 1993-2006. Fuldfører en videregående uddannelse eller er i gang med en uddannelse er målt, fem år efter ungdomsuddannelsen er afsluttet.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registerdata.

Figur III.19 Afkastet af en gymnasial uddannelse i forhold til en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse

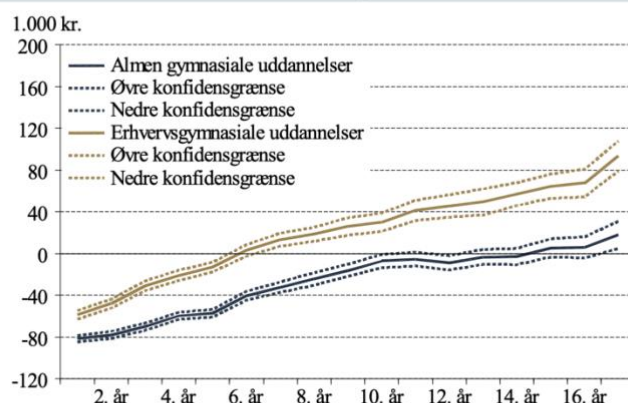

Anm.: Erhvervsindkomsten og timeløn er opgjort i 2014-lønniveau. Det matchet gennemsnit er effekten estimeret ved matching-metoden med tilbagelægning, jf. boks III.2. Øvre og nedre konfidensgrænse angiver grænsen for estimatet ved et signifikansniveau på 5 pct. Det uvægtet gennemsnit er forskellen på de to grupper, før der er taget højde for selektion af uddannelsesvalg. Timelønnen kan kun observeres til og med det 12. år for personer i analysen.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registerdata.

- Det betyder dog ligeledes noget, hvilken gymnasieretning man læser. Personer med erhvervsfaglige gymnasiale uddannelser tjener således mere erhvervsuddannede efter blot seks år, mens det for personer med en almen gymnasial uddannelse først gælder efter 17 år. Det er dog værd at understrege, at analysen kun fokuserer på dem, med ungdomsuddannelser som den højest fuldførte uddannelse!

Figur III.20 Afkastet af almen gymnasiale og erhvervs-gymnasiale uddannelser i forhold til erhvervsuddannelser på erhvervsindkomsten

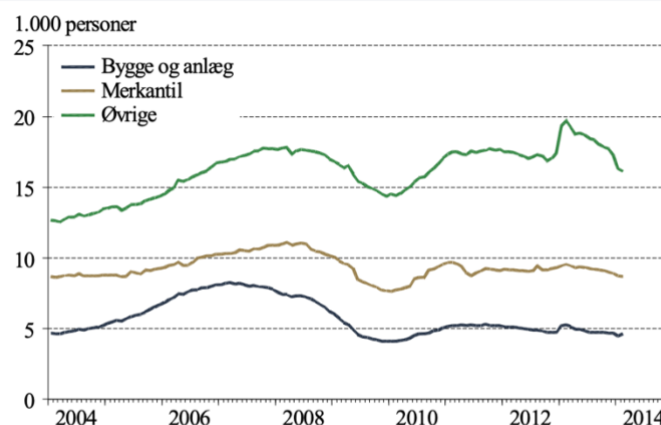

Anm.: Erhvervsindkomsten er opgjort i 2014-lønniveau. Øvre og nedre konfidensgrænse angiver grænsen for estimatet ved et signifikansniveau på 5 pct. Effekterne er estimeret ved matching-metoden med tilbagelægning, jf. boks III.2. Ud af de gymnasialt uddannede er 65 pct. almen gymnasialt uddannede og 35 pct. er erhvervgymnasialt uddannede, jf. boks III.3.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registerdata.

- Rapporten fra DØR indeholder flg. anbefalinger:
 - Ikke grundlag for begrænsning af optag
 - Fokus på folkeskoler som grundlag
 - Karakterkrav på erhvervsskoler og gym. uddannelser vurderes positivt.
 - Fokus på praktikpladser på erhvervsskoler (for potentielt at afhjælpe frafald)
 - Anbefaling for målrettet tilskud til virksomheder med praktikplads, særligt i lavkonjunktur.

Figur III.24 Indgåede ordinære praktikpladsaftaler

Anm.: Beregnet som årligt glidende gennemsnit. Social- og sundhedsområdet indgår ikke, fordi det først indgår i statistikken fra 2010.

Kilde: Undervisningsministeriet, www.uvm.dk og egne beregninger.

- De årlige omkostninger pr. elev er gengivet nedenfor, dog i 2014 niveau.

Tabel III.10 Årlige omkostninger pr. elev for elever under 18 år i skolepraktik og de gymnasiale uddannelser

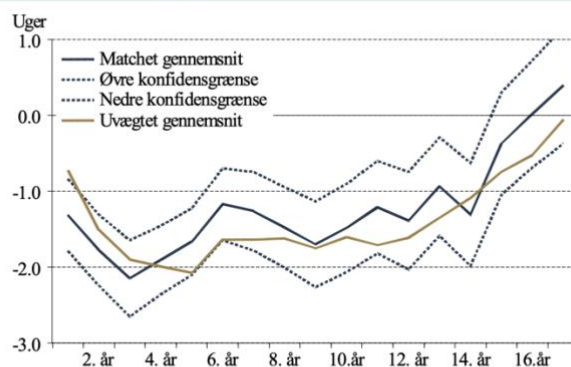
	Taxameter	Skolepraktikydelser	I alt
		Kr.	
Maler	83.190	34.216	117.406
Administration	53.390	34.216	87.606
Mekaniker	83.190	34.216	117.406
Elektriker	69.330	34.216	103.546
Klinikassistent	77.310	34.216	111.526
Kok	83.190	34.216	117.406
Tømrer	83.190	34.216	117.406
Murer	104.530	34.216	138.746
Stx	73.900	0	73.900
Hhx	62.420	0	62.420
Htx	79.510	0	79.510

Anm.: Det er antaget, at eleven er i skolepraktik i et år, og at vedkommende modtager skolepraktikydelser i 52 uger. Der er set bort fra udgifter til obligatorisk undervisning på hovedforløbet. I beregningerne af udgifterne til stx er der set bort fra, at der ydes et særligt taxameter til udvalgte A-niveau fag.

Kilde: Finansloven for 2014 og egne beregninger.

- For yderligere konklusioner se DØR 258 – 264. Der ses også en effekt på beskæftigelsen, som undersøges nærmere i dokumentet om arbejdsmarkedet.

Figur III.22 Afkastet af en gymnasial uddannelse i forhold til en erhvervsuddannelse målt på beskæftigelse

Anm.: Det matchet gennemsnit er effekten estimeret ved matching-metoden med tilbagelægning, jf. boks III.2. Øvre og nedre konfidensgrænse angiver grænsen for estimatet ved et signifikansniveau på 5 pct. Det uvægtet gennemsnit er forskellen på de to grupper, før der er taget højde for selektion af uddannelsesvalg.

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registerdata.